

- [13] Yu. V. Shaforost (2024). "The role of the case method as an innovative tool of edutainment in increasing students' engagement in chemistry lessons" *Visnyk Lviv. Univ. Ser. Pedahohichna*, no. 40, pp. 39–47. doi: 10.30970/vpe.2024.40.12233 (in Ukrainian)
- [14] S. Lytvynova (2025). "The technology of immersive technologies use for developing students' emotional intelligence" *Inform. Tekhnol. Zasoby Navchannia*, no. 3(107), pp. 135–152. doi: 10.33407/itlt.v107i3.6021 (in Ukrainian)

УДК 378.018.43:004

DOI: 10.31652/2412-1142-2025-77-141-153

Павлова Наталія Степанівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри цифрових технологій та методики навчання інформатики,
Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне, Україна
ORCID ID: 0000-0002-7817-6781
nataliia.pavlova@rshu.edu.ua

Дубич Катерина Петрівна

кандидат технічних наук,
доцент кафедри цифрових технологій та методики навчання інформатики,
Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне, Україна
ORCID ID: 0000-0002-4360-1530
kateryna.muzychuk@rshu.edu.ua

Остапчук Наталія Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри цифрових технологій та методики навчання інформатики,
Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне, Україна
ORCID ID: 0000-0001-8827-8741
nataliia.ostapchuk@rshu.edu.ua

ДИСТАНЦІЙНА ФОРМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ

Анотація. Розглянуто дистанційний курс «Педагогічна практика», розкрито його проєктування та інтеграцію у процес фахової підготовки майбутніх учителів. З огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій та їх активне впровадження в освітній процес, запропоновано модель організації, реалізації і підведення підсумків педагогічної практики у форматі дистанційного курсу, що виконує організаційну, мотиваційну, інформаційну, методичну, комунікативну, адаптаційну, супровідну, розвивальну й рефлексивну функції. Для розробки дистанційного курсу і застосування в освітньому процесі було обрано LMS Moodle та широкий спектр інструментів платформи, зокрема для організації ефективної взаємодії між науково-педагогічними працівниками як керівниками практики і здобувачами освіти. Урахування мети та завдань педагогічної практики, принципів її організації стало підставою тематичного формату авторського дистанційного курсу. Для наповнення курсу контентом, що характеризується відкритим доступом для практикантів інтегровано хмарні сервіси. Основними блоками курсу є організаційний, мотиваційний, підготовчий, діяльнісний, звітний і підсумковий, кожен з яких має логічну структуру, поєднує засоби синхронної та асинхронної взаємодії. Підкреслено, що дистанційний курс не є альтернативою традиційним засобам навчання, а педагогічно доцільно їх доповнює. Сформульовано основні виклики організації педагогічної практики у дистанційній формі, серед яких: обмеження суб'єкт-суб'єктної взаємодії, недостатній рівень обізнаності учасників освітнього процесу щодо застосування цифрових технологій, недотримання норм і правил академічної

добросовісності. Водночас, домінування переваг впровадження дистанційного курсу в освітню діяльність закладу вищої освіти доведено шляхом опитування здобувачів освіти, які працювали з ним під час проходження педагогічної практики. Отримані дані свідчать про те, що організація педагогічної практики у форматі дистанційного курсу є сучасною освітньою технологією, що ефективно поєднує традиційні та інноваційні підходи до реалізації обов'язкової компоненти фахової підготовки майбутніх учителів.

Ключові слова: цифровізація; дистанційний курс; LMS Moodle; майбутній вчитель; педагогічна практика.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Наскрізним компонентом фахової підготовки майбутніх учителів є педагогічна практика, яка, з одного боку, здійснює перевірку ефективності знань, здобутих у закладі вищої освіти (ЗВО), а з другого – сприяє формуванню досвіду праці за фахом, виробленню індивідуального стилю її виконання. Незважаючи на те, що педагогічна практика здійснюється в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), розглядаємо її як основну форму організації освітнього процесу у ЗВО і досліджуємо нарівні з аудиторними заняттями, самостійною діяльністю здобувачів освіти.

Педагогічна практика як освітня компонента регламентується низкою нормативних документів, що окреслюють її мету, завдання, процедуру організації тощо. Серед них виокремимо: закон України «Про вищу освіту» (визначає загальні засади практичної підготовки здобувачів вищої освіти як обов'язкової компоненти освітньо-професійної програми (ОПП); положення про проведення практики (орієнтує щодо типів практик, їхньої тривалості, загальних результатів, вимог до її змісту та документації); ОПП (містить опис цілей і форм проведення практики, компетентностей та програмних результатів); робоча програма, інструкції та методичні рекомендації ЗВО (деталізують порядок проведення практики на факультеті, кафедрі та за ОПП).

Цілеспрямоване, усвідомлене виконання практикантами професійних обов'язків вчителя у ЗЗСО сприяє не лише розумінню практичних ситуацій, поглибленню обізнаності за фахом, а й формуванню професійно значущих цінностей, всебічному розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. П. С. Атаманчук і Т. П. Поведа зіставляючи педагогічну практику з «індикатором готовності» здобувачів освіти до педагогічної діяльності, розкривають її зміст через такі функції як адаптаційна, навчальна, виховна, розвивальна, діагностична [1]. Ці функції є взаємопов'язаними і взаємозалежними, оскільки вони доповнюють одна одну. Так, адаптаційна функція передбачає поступове входження здобувача освіти в реальне професійне середовище, що сприяє формуванню впевненості у власній обізнаності, усвідомленню особливостей педагогічної діяльності. Навчальна функція реалізується через різноаспектне застосування знань у практичній діяльності, використання методів, прийомів і засобів навчання як об'єктів вивчення та як інструментів праці за фахом. Виховна функція спирається на процеси формування моральних, емоційних й етичних цінностей, здатності здобувачів освіти до суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Розвивальна функція активізує пізнавальні інтереси практикантів, розвиває креативність, критичне мислення, готовність до самоосвіти. Діагностична функція реалізується шляхом самооцінювання і взаємооцінювання на основі відповідальності, справедливості й об'єктивності. Таким чином, виконання зазначених функцій забезпечує поступовий перехід здобувачів освіти від теоретико-практичної підготовки до усвідомленої педагогічної діяльності.

Справедливо зауважити, що здобувачі освіти володіють неповним уявленням про зміст трудових обов'язків учителя згідно професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [2], що своєю чергою, призводить до зниження рівня їхньої готовності до належного виконання педагогічної діяльності. У той же час вони орієнтовані на технологічну зручність й інтерактивність і тому традиційні підходи до організації педагогічної практики не відповідають їхнім потребам. Так, О. П. Буйницька зазначає, що здобувачі освіти «очікують, що технології мають використовуватися, допомагати їм навчатися, розвивати необхідні навички інформаційної і технологічної грамотності» [3, с. 108].

Очевидно, що цифровізація освітнього процесу створює умови для переосмислення ключових аспектів організації педагогічної практики, зокрема, способів: комунікації між практикантами і викладачами, котрі є методистами і керівниками практики; доступу до навчально-методичних матеріалів; поєднання управлінських рішень з освітніми інноваціями; представлення результатів практичної діяльності, їх обговорення та оцінювання. Вважаємо, що у цьому контексті ефективним є дистанційний курс «Педагогічна практика» як навчально-методичний комплекс, що інтегрує цифрові технології для створення, передачі та збереження спеціального контенту, організації й супроводу діяльності здобувачів освіти з використанням телекомунікаційного зв'язку.

Під дистанційним курсом розуміємо цілісну інтегровану систему, що поєднує інтерактивні методи і сучасні засоби навчання, освітні технології та навчальний контент, використання яких учасниками освітнього процесу спрямоване на його організацію та підтримку в цифровому середовищі ЗВО. Основною метою такої системи є створення умов для ефективної та активної взаємодії між суб'єктами навчання – тими, хто навчає, і тими, хто навчається. Його проєктування та впровадження в процес фахової підготовки вчителів є не лише доцільним, а й необхідним кроком на шляху модернізації педагогічної практики як обов'язкової компоненти ОПП. Так, у праці [4] зазначено, що використання дистанційних курсів є «підґрунтями нових динамічних змін в освіті – розвитку екосистеми в форматі цифрового навчального середовища нового покоління». Попри досягнення, аналіз вітчизняних і зарубіжних науково-методичних праць свідчить, що теоретичні і методологічні засади використання дистанційного курсу «Педагогічна практика» потребують додаткового вивчення. Погоджуємося з тезою вчених про існування розриву між зацікавленістю здобувачів освіти у використанні інноваційних освітніх технологій та цифрових інструментів і готовністю викладачів їх застосовувати у власній професійній діяльності [5, с. 22].

Мета статті полягає в обґрунтуванні доцільності використання технологій дистанційного навчання для організації педагогічної практики здобувачів вищої освіти спеціальності «Середня освіта (Інформатика)».

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті зупинимося на аналізі авторського дистанційного курсу «Педагогічна практика» як сучасному засобі організації освітнього середовища, що передбачає активне використання цифрових ресурсів для розміщення контенту, проведення онлайн-консультацій і забезпечення зворотного зв'язку. Також курс розроблено і впроваджено в освітній процес з метою надання рівного доступу здобувачів вищої освіти до нормативних документів, інформаційних і методичних матеріалів незалежно від форми навчання (очна, заочна, дистанційна, змішана) та місця проходження педагогічної практики.

Для проєктування, впровадження й оцінювання авторського дистанційного курсу використовуємо модель розробки освітніх систем ADDIE. Н. В. Морзе та інші вчені, описуючи її особливості зазначають: кожен етап містить певну сукупність дій і проміжних результатів; початок кожного етапу базується на результатах попереднього [6, с. 72]. На рис. 1 відображено орієнтовний перелік дій педагога як розробника авторського дистанційного курсу на етапах його проєктування та впровадження.

Серед принципів, що були використані під час проєктування дистанційного курсу «Педагогічна практика» виокремимо:

- *принцип системного підходу* – курс ґрунтується на системному аналізі нормативних документів, робочої програми освітньої компоненти «Педагогічна практика», професійних функцій вчителя загалом та особливостей педагогічної діяльності вчителя інформатики;
- *принцип відкритості* – відокремлені структурні компоненти курсу, внутрішні і зовнішні зв'язки забезпечують його гнучкість, адаптацію до змін в освіті та до розвитку цифрових технологій і в разі потреби оновлення мети, змісту, засобів навчання;
- *принцип модульного структурування контенту* – надання нормативних, інформаційно-методичних та інших відомостей з одного боку – у найбільш повному

вигляді, а з іншого – у достатньо узагальненій й структурованій формі, що у свою чергу створює умови не лише для управління діяльністю здобувачів освіти та викладачів як керівників практики, але й для прогнозування їхніх дій і результатів;

– *принцип модифікації і безперервного оновлення* – оновлення змісту відповідно до змін у нормативно-правовій базі, науково-методичних підходах, з урахуванням розвитку цифрових технологій, освітніх інструментів, потреб здобувачів освіти;

– *принцип надання необхідних та достатніх відомостей* – добір контенту в такому обсязі та на такому рівні узагальнення, що є достатнім для досягнення цілей курсу та формування визначених результатів навчання;

– *принцип спільного використання відомостей* – одні й ті самі повідомлення доступні багатьом користувачам, при цьому кожен з них отримує їх в зручному для нього поданні в будь-який час та з будь-якого місця.

Рис. 1. Модель ADDIE: етапи розробки авторського дистанційного курсу

Для розробки курсу та його інтеграцій в освітній процес використовуємо систему управління навчанням (LMS) Moodle, яка на сьогодні є освітньою платформою навчання, що широко застосовується у ЗВО. Принагідно зауважимо, що вибір платформи для організації освітнього процесу та управління ним, кожен ЗВО здійснює автономно.

LMS Moodle містить інструментарій, який дає змогу організувати багаторівневу взаємодію у форматі «викладач – дистанційний курс – здобувач освіти», що реалізується у різних модифікаціях. Інша особливість платформи – інтеграція з хмарними застосунками Google Workspace for Education, що забезпечують календарне планування, спільну роботу з документами та їх редагування, зберігання та обмін файлами й низку інших дій за допомогою таких сервісів як Calendar, Drive, Forms, Meet, YouTube, Keep тощо. Цифрові інструменти Google, як зазначають вчені (Т. Я. Вдовичин та ін.), «циркулюють в освітньому процесі, доповнюючи один сервіс іншим, маючи потужні функціональні можливості для використання» [7, с. 83]. Таким чином, доцільне поєднання можливостей LMS Moodle і хмарних сервісів Google створює багатофункціональний та інтерактивний дистанційний курс в умовах цифровізації освіти.

Практичний досвід використання системи управління навчанням як платформи організації освітнього середовища та цифрових технологій як засобів діяльності, інструментів комунікації висвітлений у публікаціях вітчизняних і зарубіжних учених.

Для широкого використання такого курсу у ЗВО потрібно, щоб викладачі усвідомили зміну своєї професійної ролі – від традиційного джерела знань до організатора, консультанта і наставника практично орієнтованої професійної діяльності здобувачів освіти. Так, у праці [8] вказано, що цифрові технології зумовлюють трансформацію дидактичних відносин між учасниками освітнього процесу, актуалізуючи перегляд змісту, методів, засобів, способів оцінювання результатів навчання.

Проектуючи авторський дистанційний курс, спираємося на те, що відображаючи мету та особливості педагогічної практики, він повинен ознайомлювати здобувачів освіти з програмою педагогічної практики, налаштовувати на її виконання. З іншого боку він повинен бути системою пов'язаних між собою сторінок, переміщення між якими здійснюється за допомогою гіперпосилань. Основною формою організації освітнього процесу за дистанційним курсом є самостійна робота практикантів щодо пошуку, збирання та опрацювання (аналіз, синтез, зіставлення тощо) відомостей, зберігання у різних форматах результатів своєї роботи та їх презентування.

За таких умов нами обрано тематичний формат дистанційного курсу, що організовує контент та навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти за окремими модулями. Дібраний формат зручний для поступового представлення контенту різного типу (з боку викладача) та гнучкого управління власним темпом його опрацювання (з боку здобувача освіти). Проектуючи дистанційний курс, беремо до уваги мету педагогічної практики, оскільки вона є джерелом розвитку мотивації, що спонукає практикантів до активної професійної діяльності, вироблення власного стилю в професії. Саме тому мотиваційні чинники є ключовими щодо застосування здобувачами освіти дистанційного курсу.

Авторський дистанційний курс є сукупністю інформаційного, методичного, технологічного контенту, представленого у формі текстів, зображень, HTML-сторінок, гіперпосилань, мультимедійних файлів, що розкривають зміст педагогічної практики та сприяють цілеспрямованій, самостійній діяльності здобувачів освіти з метою виконання професійних функцій вчителя під час безпосереднього перебування у ЗЗСО (рис. 2). Іншими характеристиками курсу є модульність, мультимедійність, інтерактивність, зворотний зв'язок.

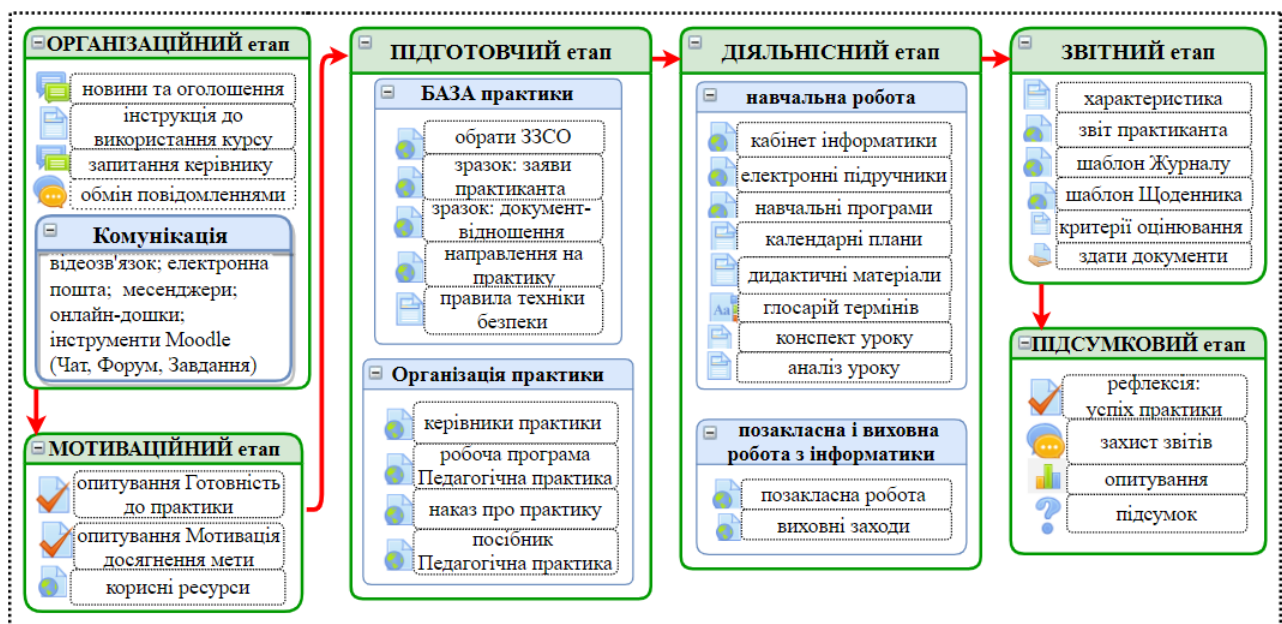

Рис. 2. Діяльнісно орієнтована структура дистанційного курсу

Впровадження курсу дає змогу як організувати педагогічну практику так і забезпечити її проходження майбутніми фахівцями, зокрема: ознайомити з нормативними документами; сформувати розуміння змісту очікуваних результатів; побудувати персоніфіковану траєкторію; здійснити самоконтроль тощо. Підкреслимо, що дистанційний курс не є альтернативою традиційним засобам навчання, а педагогічно доцільно їх доповнює, особливо в умовах, коли освітньому процесу потрібна гнучкість, доступність і адаптивність. Крім того, дистанційний курс та використані у ньому цифрові технології є не лише засобами навчання, інструментами взаємодії, а й об'єктами вивчення, що є особливістю фахової підготовки педагогічних кадрів та їх майбутньої професійної діяльності.

Спираючись на зазначені вище дослідження і власний досвід, виокремимо сім основних блоків авторського курсу: організаційний, мотиваційний, підготовчий, діяльнісний, звітний, підсумковий. Кожен блок має логічну структуру як відносно самостійний елемент дистанційного курсу. Вагоме місце у структурі дистанційного курсу займають засоби для синхронної та асинхронної комунікації, зокрема, форуми, чати, відеоконференції та інтерактивні дошки, використання яких не лише урізноманітнює способи надання й обговорення інформації, консультування з викладачем, а й сприяє розвитку у практикантів професійної рефлексії, комунікативних навичок.

Для ефективного досягнення мети педагогічної практики і цілісного відображення її змісту дібрано форми представлення контенту та інструменти діяльності, що розглядаються як взаємопов'язані елементи, які акцентують увагу здобувачів освіти як на окремих фрагментах курсу, так і на змісті освітньої компоненти загалом. З метою підтримки комунікації у дистанційному навчанні вчені доречно пропонують: збільшувати кількість інтерактивних активностей (наприклад, SCORM, завдання, вікторини); надавати різноманітний контент; розміщувати якісно розроблений інформативний матеріал (описи курсів, силабуси, вступ) [9].

Ресурси Moodle дають змогу доступно, структуровано, інтерактивно надати здобувачам освіти інформаційні повідомлення, відомості за фахом наuczіння, оригінальні авторські розробки та інший контент (табл. 1). Інструменти діяльності Moodle, у свою чергу, моделюють реальні педагогічні ситуації, підтримують колективну взаємодію та рефлексію (табл. 2).

Таблиця 1

Ресурси Moodle в авторському дистанційному курсі «Педагогічна практика»

Ресурс	Призначення	Приклади в авторському курсі
 Файл	розміщує контент у різному форматі (pdf, docx, pptx тощо), що містить інструкції, завдання, методичні матеріали і буде відображатися в інтерфейсі курсу або завантажуватися на пристрій користувача;	Календарні плани.
 Сторінка	створює вебсторінки з мультимедійними повідомленнями (відео, зображення, аудіо, відео або їх комбінацію), що можуть містити інтерактивний зміст;	- Правила техніки безпеки. - Вимоги до конспекту уроку. - Схема аналізу уроку.
 URL (веб-посилання)	надає доступ до зовнішніх ресурсів, наприклад: освітніх платформ, наукових статей, відео, сайтів, що знаходяться у вільному доступі.	- Міжпредметний зв'язок. - Шаблон «Журнал». - Позакласна робота.

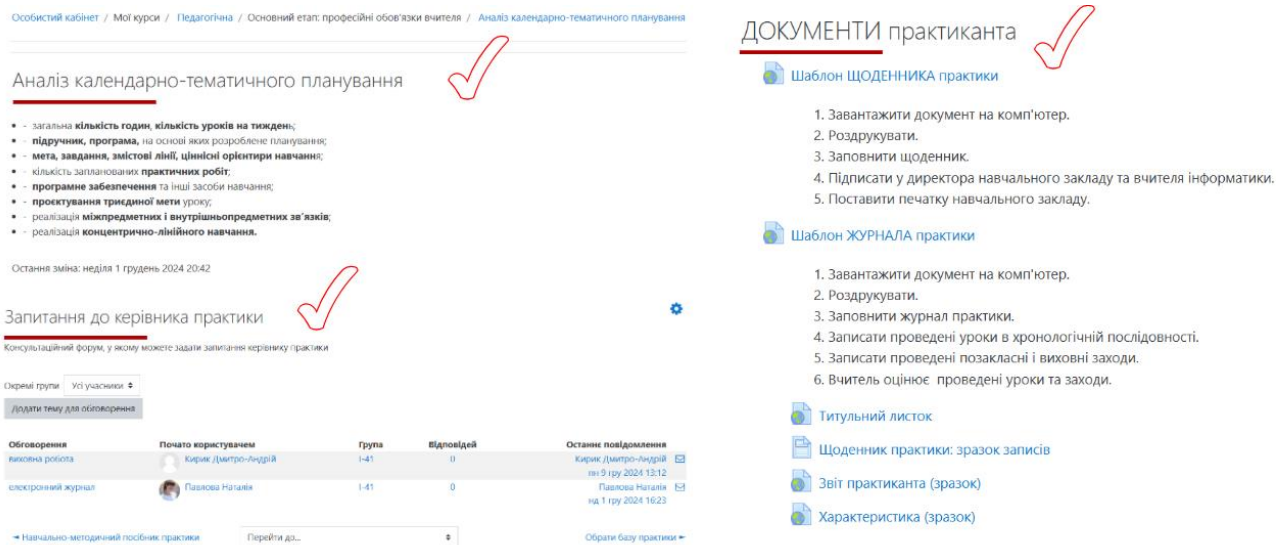
Таблиця 2

Діяльності Moodle в авторському дистанційному курсі «Педагогічна практика»

Діяльність	Призначення	Приклади в авторському курсі
 Форум	організовує обговорення, обмін досвідом, рефлексію, вирішення проблемних ситуацій, що у свою чергу дає змогу вести дискусії у процесі роботи з курсом;	- Новини та оголошення. - Запитання до керівника практики.
 Завдання	надає здобувачам освіти завдання у формі файлів, що містять текстові документи, електронні таблиці, зображення, аудіо та відео файли, а також збирає відповіді, які далі будуть викладачем оцінені чи охарактеризовані відгуком;	Здати звітну документацію.
 Глосарій	збирає і систематизує відомості, що важливі для даного курсу, у формі тлумачного словника; записи, що сформовані слухачами курсу, повинні бути схвалені викладачем і потім доступними для перегляду;	Глосарій термінів курсу.

 Тест	формує опитування, що містить різні типи питань: багатоваріантний вибір, коротка відповідь, вибір правильного варіанту, тощо; використовується для отримання зворотного зв'язку з метою оцінювання готовності до практики, ефективності навчання та для самоконтролю;	- Готовність до практики. - Рефлексія: робота з курсом. - Мотивація досягнення мети.
 Вибір	задає одиночне питання і пропонує широкий вибір можливих відповідей; формує швидке опитування для стимулювання діяльності і для прийняття рішення здобувачем освіти;	Анкета практиканта.
 Анкета	надає анкети для оцінювання та стимулювання навчання, що використовуються для збору даних, які допомагають проаналізувати ефективність освітнього процесу;	Опитування.
 Чат	форма онлайн-комунікації, що містить умови для обміну текстовими повідомленнями в реальному часі; є запланованим заходом, що повторюється у визначений час.	- Обмін повідомленнями. - Захист звітів.

Усі компоненти курсу перебувають у системному взаємозв'язку та взаємозалежності (рис. 3). Так, розвиток цифрових технологій зумовлює оновлення технічного забезпечення, що, своєю чергою, створює можливості для модифікації засобів, методів і форм навчання. Освітні ресурси формуються з урахуванням напрямів розвитку професійної галузі, вимог ринку праці до компетентностей майбутнього педагога.

Особистий кабінет / Мої курси / Педагогічна / Основний етап: професійні обов'язки вчителя / Аналіз календарно-тематичного планування

Аналіз календарно-тематичного планування

- загальна кількість годин, кількість уроків на тиждень;
- підручник, програма, на основі яких розроблене планування;
- мета, завдання, змістові лінії, ціннісні орієнтири навчання;
- кількість запланованих практичних робіт;
- програму забезпечення та інші засоби навчання;
- проєктування тривалості мети уроку;
- реалізація міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків;
- реалізація концентрично-лінійного навчання.

Остання зміна: неділя 1 грудня 2024 20:42

Запитання до керівника практики

Консультаційний форум, у якому можете задати запитання керівнику практики

Окремі групи: усі учасники

Групи теми для обговорення

Обговорення	Почато користувачем	Група	Відповідей	Останнє повідомлення
Виконана робота	Кирик Дмитро-Андрій	1-41	0	Кирик Дмитро-Андрій вт 9 груд 2024 13:12
електронний журнал	Павлова Наталія	1-41	0	Павлова Наталія нд 1 груд 2024 16:23

→ Навчально-методичний посібник практики Перейти до... Обрати базу практики

ДОКУМЕНТИ практиканта

Шаблон ЩОДЕННИКА практики

- Завантажити документ на комп'ютер.
- Роздрукувати.
- Заповнити щоденник.
- Підписати у директора навчального закладу та вчителя інформатики.
- Поставити печатку навчального закладу.

Шаблон ЖУРНАЛА практики

- Завантажити документ на комп'ютер.
- Роздрукувати.
- Заповнити журнал практики.
- Записати проведені уроки в хронологічній послідовності.
- Записати проведені позакласні і виховні заходи.
- Вчитель оцінює проведені уроки та заходи.

Титульний листок

Щоденник практики: зразок записів

Звіт практиканта (зразок)

Характеристика (зразок)

Рис. 3. Зразки інтеграції діяльностей та ресурсів у дистанційному курсі

Таким чином, авторський дистанційний курс виконує такі функції:

- організаційну (охоплює робочу програму педагогічної практики, наказ про її проходження та інші нормативні документи з питань організації практики та оцінювання її результатів);
- мотиваційну (створює умови, що стимулюють інтерес, активність і бажання здобувача освіти навчатися, досягати результатів і самовдосконалюватися);
- інформаційну (надає узагальнені, систематизовані відомості щодо загальних питань педагогічної практики, професійної діяльності вчителя);
- методичну (ознайомлює із зразками календарно-тематичних планів, конспектів, змісту позакласної роботи та ін.);
- комунікативну (налагоджує взаємодію здобувачів освіти з керівниками практики, одногрупниками, вчителями);

- адаптаційну (реалізує адаптацію здобувачів освіти до умов проходження практики, врахування їхніх індивідуальних можливостей, а також налаштовує гнучкість у комунікації);
- супровідну (здійснює різносторонню підтримку здобувачів освіти, зокрема: консультації викладачів);
- розвивальну (стимулює розвиток самостійності і відповідальності, підвищення рівня сформованості цифрової компетентності);
- рефлексивну (окреслює опитування, надає здобувачам освіти можливість поступового формування власного електронного портфоліо педагога тощо).

Виклики дистанційного курсу «Педагогічна практика» полягають у кількох ключових аспектах, серед яких виокремимо такі: обмежена суб'єкт-суб'єктна взаємодія, що ускладнює співпрацю, командну роботу, швидкий зворотній зв'язок, розвиток комунікативних навичок зокрема та soft skills загалом; високі вимоги до рівня цифрової грамотності усіх учасників освітнього процесу у ЗВО, у тому числі щодо використання цифрових інструментів і хмарних технологій, критичного оцінювання інформації, уникнення небезпек в інформаційному просторі, дотримання норм і правил академічної доброчесності. Потрібно зауважити і на здатності поєднувати освітні інновації, онлайн-сервіси для вирішення професійних завдань; можливі проблеми у здобувачів освіти з технічно-програмним забезпеченням (відсутність стабільного доступу до Інтернету, налаштованість програмного забезпечення). Також як проблему виокремлюємо забезпечення зворотного зв'язку, визначення проміжних результатів діяльності для подальшого її коригування, з метою досягнення запланованих результатів.

Погоджуємося із складнощами, що виокремлені О. Л. Макаренко, серед яких: недостатня мотивація здобувачів освіти до «використання тих ресурсів і видів діяльності, за виконання яких не передбачені оцінки в електронному журналі», великі часові затрати викладача в роботі над курсом, зокрема, його плануванням, розробленням, наповненням, коригуванням тощо [10]. Потрібно зауважити, що цей «процес у майбутньому не зменшиться, а лише набуде більшої інтенсифікації, якщо освітній заклад хоче залишатися конкурентоздатним у світовому освітньому просторі» [11, с. 26].

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Незважаючи на зазначені вище виклики, дистанційний курс має суттєві переваги, зміст яких було розкрито на початку публікації, практичну цінність яких відстежуємо шляхом аналізу навчальних досягнень здобувачів освіти та результатів їх опитувань.

В апробації авторського дистанційного курсу «Педагогічна практика» взяли участь здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 4 курсу спеціальності «Середня освіта (Інформатика)» Рівненського державного гуманітарного університету. Також вони пройшли опитування щодо доцільності використання такого засобу навчання.

Аналіз результатів опитування показав, що: 50% здобувачів освіти віддають перевагу змішаній формі організації настановчих заходів (поєднання очного і дистанційного компонентів); 38% респондентів обрали дистанційну форму як найзручнішу та ефективну для себе (рис. 4). Це свідчить про доцільність застосування гнучких форматів, що поєднують переваги очного спілкування з викладачем і зручність онлайн-доступу до контенту.

Натомість жоден із здобувачів освіти не обрав очний формат підготовки до практики. Цей результат свідчить про низку факторів, що впливають на їхні освітні потреби: професійна зайнятість (значна частина опитаних поєднує навчання з роботою); географічна розподіленість (частина майбутніх учителів може проходити практику за місцем проживання); післяпандемічні зміни у сприйнятті форм навчання (дистанційна і змішана форми стали більш прийнятними для більшості учасників освітнього процесу).

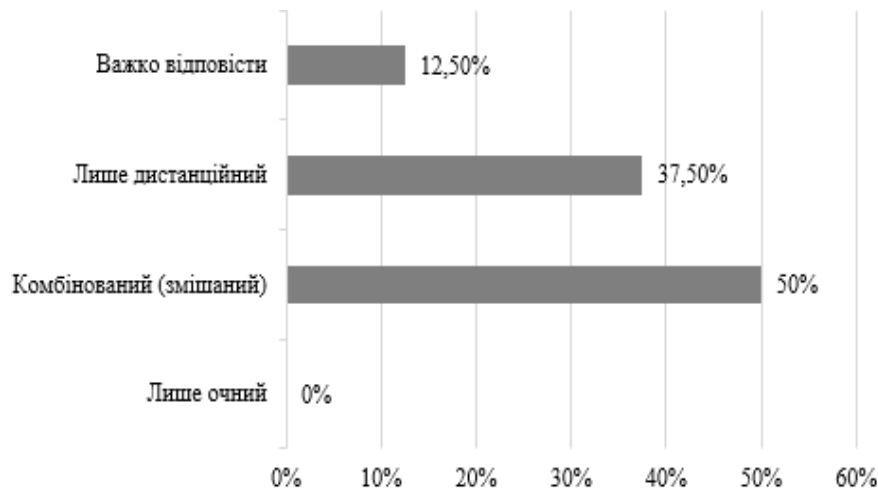

Рис. 4. Формат підготовки до педагогічної практики, який респонденти вважають найбільш ефективним

Респонденти також відзначили ключові переваги використання дистанційного курсу «Педагогічна практика», серед яких: можливість повторного перегляду навчальних матеріалів (сприяє їх опрацюванню у власному темпі та у зручний час); відкритий доступ до ресурсів курсу (забезпечує гнучкість у підготовці до практичної діяльності); зниження рівня стресу (пов'язаного з виконанням програми практики, оформленням звітної документації, завдяки наявності чітких інструкцій та шаблонів у курсі); удосконалення навичок самоорганізації (самостійне планування часу на ознайомлення з матеріалами). Розподіл думок опитаних щодо виокремлення кожного з цих факторів показано на рис. 5. Ці відповіді свідчать про позитивне сприйняття цифрових освітніх ресурсів як інструментів, що не лише спрощують організаційні аспекти проходження практики, а й сприяють формуванню професійних компетентностей, розвитку відповідальності, самостійності і цифрової грамотності.

Рис. 5. Переваги дистанційного курсу під час підготовки до педагогічної практики (результати опитування)

Вільний доступ до інструкційних, навчальних матеріалів не тільки мотивує суб'єктів освітнього процесу, а й сприяє якісному виконанню завдань курсу. На думку респондентів запропонована структура і наповнення дистанційного курсу позитивно вплинули на етапі підготовки до практики, виборі місця її проходження, розуміння основних завдань та їх виконання (рис. 6).

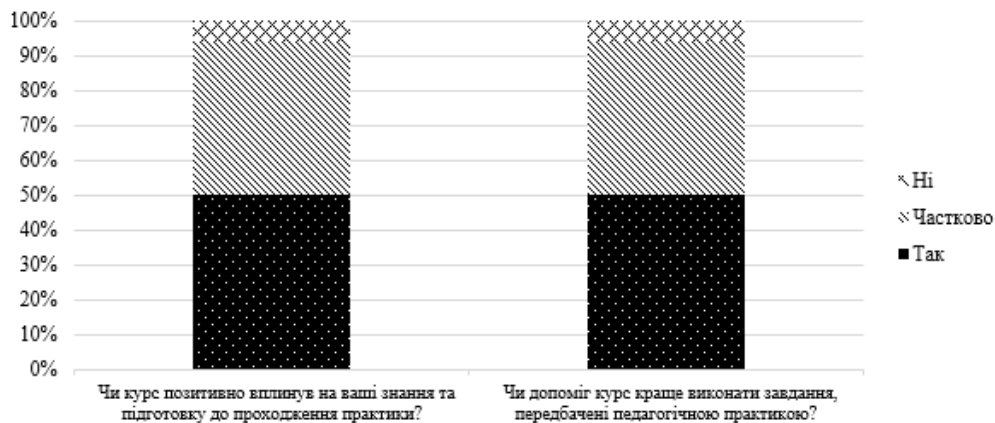

Рис. 6. Візуалізація результатів відповідей респондентів

Відповіді на питання «Чи вважаєте ви, що дистанційний курс позитивно вплинув на ваші знання та підготовку до проходження практики?» та «Чи допоміг курс краще виконати завдання, передбачені педагогічною практикою?» виявилися однаковими, що свідчить про продуману організацію структури дистанційного курсу та його наповнення виключно необхідним й актуальним контентом. Це, своєю чергою, сприяє успішному виконанню здобувачами освіти професійних обов'язків учителя, а отже – успішному проходженню педагогічної практики.

За результатами самоаналізу щодо проходження педагогічної практики здобувачами вищої освіти, встановлено, що у випадку, коли підготовка до практики та її організаційні компоненти були представлені у дистанційному курсі, спостерігається зростання рівня успішності (рис. 7). Зокрема, переважає високий рівень (69%), тоді як середній знижується до 31%, а низький рівень не зафіксовано.

Враховуючи позитивну динаміку і низку переваг представлення звітів педагогічної практики у цифровому форматі, здобувачі вищої освіти спеціальності «Середня освіта (Інформатика)» рекомендують (81% опитаних) до подальшого використання в освітньому процесі дистанційний курс «Педагогічна практика», розроблений науково-педагогічними працівниками Рівненського державного гуманітарного університету (рис. 8).

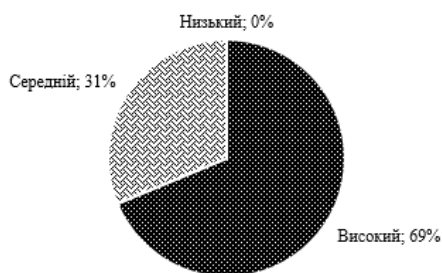

Рис. 7. Результати відповідей на запитання «Як би ви оцінили свій рівень успішності в педагогічній практиці після проходження дистанційного курсу?»

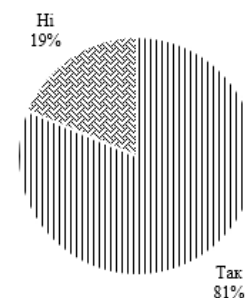

Рис. 8. Результати відповідей на запитання «Чи рекомендували б ви дистанційний курс «Педагогічна практика» іншим здобувачам вищої освіти?»

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, дистанційний курс «Педагогічна практика» є ефективною освітньою технологією, що піддає суттєвим змінам педагогічну практику, поєднує традиційні й інноваційні підходи до підготовки майбутніх учителів, створює сприятливі умови для формування у них високого рівня професійної готовності. Його проєктування повинне базуватися на цифрових трендах, компетентнісному підході, а впровадження

супроводжуватися адаптацією до особливостей ОПП і професійної діяльності вчителя у ЗЗСО. Moodle розглядаємо не лише як технічне середовище для розміщення навчально-методичного контенту, а як навчальну платформу, що забезпечує цілісний, інтегрований підхід до організації педагогічної практики та реалізує принципи відкритої, особистісно орієнтованої освіти.

Використання можливостей Moodle дає змогу не лише організувати педагогічну практику, а й надати їй інтерактивного й діяльнісного змісту. Успіх цих процесів визначається залученням до нього не лише викладачів й здобувачів освіти, а й інших зацікавлених осіб, наприклад, адміністрації факультету, вчителів ЗЗСО. Вирішення завдань запровадження у ЗВО курсу є передумовою для підготовки фахівців, здатних до доцільного, обґрунтованого застосування цифрових технологій у своїй майбутній педагогічній діяльності.

Дистанційний курс ґрунтується на використанні хмарних і цифрових технологій, забезпечує гнучкість та індивідуалізацію освітнього процесу, поєднує традиційні й інноваційні методи і форми навчання, відповідає вимогам сучасної освіти. Ефективність курсу буде високою тільки тоді, коли у здобувачів освіти сформована готовність до самостійної роботи та мотивація до професійної діяльності. Досвід його впровадження свідчить про те, що він є актуальним, сприяє оптимізації процесів організації та супроводу педагогічної практики, підвищенню її якості, посиленню зворотного зв'язку між викладачами, вчителями-практиками й здобувачами освіти, а також забезпечує їх ефективну взаємодію в межах цифрової освітньої екосистеми.

Проведене дослідження не претендує на остаточне вирішення досліджуваного питання, а одержані результати свідчать про доцільність подальшого вивчення окресленої проблеми. Проблеми проектування і використання дистанційних курсів у ЗВО належать до першочергових у сфері цифровізації освітнього процесу. Перспективні напрями науково-педагогічного пошуку: розробка концепції системного застосування подібного курсу, визначення критеріїв його ефективності, обґрунтування структури, змісту та контенту, дослідження напрямів і засобів підвищення цифрової компетентності викладачів і здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Атамчук П. С., Поведа Т. П. Педагогічна практика – показник готовності майбутнього вчителя фізики до професійної діяльності. *Фізико-математична освіта : науковий журнал*. 2017. 2(12). С. 17-20.
- [2] Наказ про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» від 29.08.2024. № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення 20.05.2025)
- [3] Буйницька О. П. Система педагогічного проектування інформаційно-освітнього середовища для здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів : монографія. Київ : Ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 568 с.
- [4] Войтович І., Павлова Н. Дистанційний курс: від проектування до реалізації. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. 2024. 30. С. 81-85. DOI: 10.32626/2307-4507.2024-30.81-85
- [5] Модернізація освіти в цифровому вимірі: монографія / за наук. ред. Н. Морзе, О. Буйницької – Київ : Ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 300 с.
- [6] Морзе Н. В., Буйницька О. П., Варченко-Гроценко Л. О. Створення сучасного електронного курсу в системі MOODLE: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2016. 232 с.
- [7] Вдовичин Т. Я., Когут У. П., Сікора О. В. Цифрові інструменти GOOGLE для організації освітнього процесу педагогічного університету в кризових ситуаціях. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2022. 92. №6. С.75-98. DOI: 10.33407/itlt.v92i6.5093
- [8] Abysova M. A., Kravchuk M. H., Hurniak O. M. Digitalization in University Education: Didactic Aspects. *Information Technologies and Learning Tools*, 2023, Vol 93, №1. P. 68-79. DOI: 10.33407/itlt.v93i1.5097
- [9] Цифрова трансформація відкритих науково-освітніх середовищ : монографія. Ін-т цифровізації освіти НАПН України ; [колектив авторів ; ред. О. М. Спірін, О. П. Пінчук]. Київ, 2024. 308 с.
- [10] Макаренко О. Л. Викладання дисципліни «Основи освітніх вимірювань» з використання засобів системи Moodle. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. 57. №1. С. 83-95.
- [11] Екстрене дистанційне навчання в Україні : монографія / за ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків : Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с.

DISTANCE FORM OF TEACHING PRACTICE IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF TEACHERS: THEORY AND PRACTICE OF IMPLEMENTATION

Pavlova Natalia Stepanivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Digital Technologies and Methods of Teaching Informatics,
Rivne State University of Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-7817-6781
nataliia.pavlova@rshu.edu.ua

Dubych Kateryna Petrivna

Candidate of Technical Sciences,
Associate Professor of the Department of Digital Technologies and Methods of Teaching Informatics,
Rivne State University of Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-4360-1530
kateryna.muzychuk@rshu.edu.ua

Ostapchuk Natalia Oleksandrivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Digital Technologies and Methods of Teaching Informatics,
Rivne State University of Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001-8827-8741
nataliia.ostapchuk@rshu.edu.ua

Abstract. The distance learning course «Pedagogical Practice» is considered, its design and integration into the process of professional training of future teachers are revealed. Given the rapid development of digital technologies and their active implementation in the educational process, a model for organizing, implementing, and summarizing pedagogical practice in the format of a distance learning course is proposed, which performs organizational, motivational, informational, methodological, communicative, adaptive, supportive, developmental, and reflective functions. LMS Moodle and a wide range of platform tools were selected for the development of the distance learning course and its application in the educational process, in particular for organizing effective interaction between scientific and pedagogical workers as practice supervisors and students. Taking into account the goals and objectives of pedagogical practice and the principles of its organization, it was possible to choose a thematic format for the author's distance learning course. To fill the course with content that is openly accessible to trainees, the integration of cloud technologies was designed. The main blocks of the course are organizational, motivational, preparatory, activity-based, reporting, and summary, each of which has a logical structure and combines means of synchronous and asynchronous interaction. It is emphasized that distance learning is not an alternative to traditional teaching methods, but rather a pedagogically appropriate complement to them. The main challenges of organizing pedagogical practice in a distance form were formulated, including: limitations of subject-subject interaction, insufficient awareness of participants in the educational process regarding the use of digital technologies, and non-compliance with the norms and rules of academic integrity. At the same time, the dominance of the advantages of introducing distance learning courses into the educational activities of higher education institutions has been proven by a survey of students who worked with them during their pedagogical practice. The data obtained indicate that the organization of teaching practice in the format of a distance learning course is a modern educational technology that effectively combines traditional and innovative approaches to the implementation of the mandatory components of professional training for future teachers.

Key words: digitalization; distance learning course; LMS Moodle; future teacher; teaching practice.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Atamanchuk P. S., Poveda T. P. Teaching Practice – an Indicator of a Future Physics Teacher's Readiness for Professional Activity. *Fizyko-matematychna osvita : naukovyi zhurnal*. 2017. 2(12). S. 17-20. (in Ukrainian)
- [2] Order on the Approval of the Professional Standard «Teacher of a General Secondary Education Institution» vid 29.08.2024. № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (data zvernennia 20.05.2025) (in Ukrainian)

- [3] Buinytska O. P. System of Pedagogical Design of the Information and Educational Environment for Training Future Social Educators : monohrafiia. Kyiv : Un-t im. B. Hrinchenka, 2021. 568 s. (in Ukrainian)
- [4] Voitovych I., Pavlova N. Distance Learning Course: from Design to Implementation. Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Seriiia pedahohichna. 2024. 30. S. 81-85. DOI: 10.32626/2307-4507.2024-30.81-85 (in Ukrainian)
- [5] Modernization of Education in the Digital Dimension : monohrafiia / za nauk. red. N. Morze, O. Buinytskoi – Kyiv : Un-t im. B. Hrinchenka, 2021. 300 s. (in Ukrainian)
- [6] Morze N. V., Buinytska O. P., Varchenko-Trotsenko L. O. Creating a Modern E-course in the MOODLE system: navchalnyi posibnyk. Kamianets-Podilskyi : PP Buinytskyi O.A., 2016. 232 s. (in Ukrainian)
- [7] Vdovychyn T. Ya., Kohut U. P., Sikora O. V. GOOGLE Digital Tools for Organizing the Educational Process at a Pedagogical University in Crisis Situations. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia, 2022. 92. №6. S.75-98. DOI: 10.33407/itlt.v92i6.5093 (in Ukrainian)
- [8] Abysova M. A., Kravchuk M. H., Hurniak O. M. Digitalization in University Education: Didactic Aspects. Information Technologies and Learning Tools, 2023, Vol 93, №1. P.68-79. DOI: 10.33407/itlt.v93i1.5097 (in English)
- [9] Digital Transformation of Open Scientific and Educational Environments : monohrafiia. In-t tsyfrovizatsii osvity NAPN Ukrainy ; [kolektyv avtoriv ; red. O. M. Spirin, O. P. Pinchuk]. Kyiv, 2024. 308 s. (in Ukrainian)
- [10] Makarenko O. L. Teaching the Course «Fundamentals of Educational Measurement» Using Moodle. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia. 2017. 57. №1. S.83-95. (in Ukrainian)
- [11] Emergency Distance Learning in Ukraine : monohrafiia / za red. V. M. Kukharenka, V. V. Bondarenka. Kharkiv : Vyd-vo KP «Miska drukarnia», 2020. 409 s. (in Ukrainian)